

CZU 811.135.1`01(092)Stoicescu N.

LIMBA ROMÂNĂ ÎN DIVERSE CONFRUNTĂRI ISTORICE

THE ROMANIAN LANGUAGE IN VARIOUS HISTORICAL CONFRONTATIONS

Radu MOȚOC¹

Abstract: *The article gives a selection of significant passages from the work of the honorary member of the Romanian Academy Nicolae Stoicescu, which demonstrates the need for struggle against right and left opportunism to strengthen unity of the Romanian language in various historical confrontations.*

Keywords: *Romanian language, historical documents, national consciousness, national identity*

Subiectul unității limbii române a preocupat pe foarte mulți cercetători, printre care trebuie menționat și **Nicolae Stoicescu** (1924 - 1999), un medievalist și membru de onoare al Academiei Române.

A editat monografiile dedicate unor domnitori precum: Vlad Țepeș, Matei Basarab, Constantin Șerban și Radu de la Afumați.

În mod special, trebuie semnalate câteva lucrări de mare importanță precum:

- Bibliografia localităților și monumentelor feudale din România (1970)
- Dicționar al marilor dregători din Țara Românească și Moldova: sec. XIV-XVII (1971)
- Unitatea românilor în Evul Mediu (1983) .

Lucrarea **Unitatea românilor în Evul Mediu** cuprinde 10 capitole, care acoperă o tematică foarte diversificată: unitatea geografică, economică, social-politică, culturală, de credință a românilor, precum și a limbii române.

În continuare prezentăm o selecție de pasaje semnificative din lucrarea sus numită.

Fig. 1 Nicolae Stoicescu

„Un factor puternic de unitate a fost limba română, considerată de specialiști drept cea mai unitară limbă dintre cele de origine latină. Unitatea limbii române a fost asigurată de unitatea de relief a țării noastre, ca și de mișcarea intensă și aproape permanentă a oamenilor pe teritoriul etnic românesc.

---

¹ Inginer, Galați, România, e-mail: motoc.radu@yahoo.com

Un alt moment important în procesul de unificare a limbii literare românești a avut loc la mijlocul sec. XVIII, când diferențele de ordin regional, din textele religioase tipărite în cele trei țări românești au fost abolite, prin acceptarea normei literare muntene în cărțile moldovenești și ardelenesti.

Ceea ce caracterizează limba română, îndeosebi în Transilvania, este puterea ei de rezistență în fața tentativelor străine de a o desființa.

Când Dieta, din 1842, a încercat să introducă limba maghiară ca limbă oficială, revoluționarul sas Ștefan Ludwig Roth arăta zădărnicia acestor eforturi, deoarece Transilvania nu simțea nevoia de o astfel de limbă, pentru că avea una pe care o înțelegeau toți locuitorii ei, cea românească.

Unitatea limbii române și latinitatea ei au fost remarcate de numeroși învățați și călători străini în evul mediu.

La 1476, cronicarul polon Jan Dlugosz (1415-1480) afirma că muntenii au aceeași limbă și aceleași obiceiuri cu moldovenii.

Învățatul sas Martin Schmeitzel (1769-1747), ajuns profesor la Universitatea din Halle, afirma în 1728 că limba muntenească și moldovenească este una singură.

Pentru a dovedi latinitatea și unitatea poporului român, Schmeitzel tipărește un *Tatăl nostru* în limba română.

O altă dovadă a unității de limbă a moldovenilor cu muntenii o constituie faptul că dialectul vorbit în Moldova medievală a fost numit de străini român sau valah, nu limbă moldovenească.

De pildă, jurământul lui Ștefan cel Mare de la Colomeea (astăzi în Ucraina, pe malul Prutului), din 1485, a fost tradus *ex valachico in latinum*, deci din română în latină.

Dacă ar fi existat o limbă moldovenească, separată de cea română, desigur că deosebiriile ar fi fost remarcate și de acești străini.

Această așa-zisă limbă moldovenească, vorbită între Prut și Nistru, este în realitate doar un grai al limbii române, în al cărui lexic s-a păstrat, datorită scindării Moldovei în 1812 și separării populației celor două părți, un fond arhaic de cuvinte, care în procesul de evoluție al limbii moderne române a ieșit din uz la apus de Prut.

Pe de altă parte, prin izolarea de limba română și de procesul de modernizare a ei, cât și prin politica de rusificare forțată promovată de guvernul țarist, în vocabularul acestui grai au pătruns cuvinte din limba rusă, care nu au afectat însă fondul principal de cuvinte românești și cu atât mai puțin structura gramaticală de caracter românesc.

Mitropolitul Varlaam Moțoc (1580-1657) spunea cărții sale *Carte românească de învățătură* și o considera ca un dar limbii românești.

Tot un dar făcut limbii românești, mitropolitul Dosoftei Barilă (1624-1693) considera *Liturghierul* său din 1679, tradus în limba românească.

Uneori, noțiunea de limbă românească era asociată cu aceea de neamul românesc.

De pildă, la 2 februarie 1796, Iosif Sevastias, Întâiul Episcop al Argeșului (1745-1820), scria neguțătorului aromân Constantin Hagi Pop despre intenția sa de a traduce *Tâlcul Evangheliei* al sfântului Teofilact, arhiepiscopul Bulgariei, foarte de folos pentru neamul nostru, care încă nu s-a tipărit niciodată în limba românească.

Unitatea limbii vorbite în Țara Românească și Moldova stătea la baza colaborării oamenilor de cultură din cele două țări.

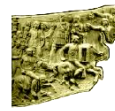
Dimitrie Cantemir susținea că locuitorii Valahiei și Transilvaniei au aceeași limbă ca și moldovenii, deoarece alcătuiau același neam.

Corifeii Școlii ardeleni au susținut cu tărie unitatea limbii. Petru Maior va susține că limba românilor e împărțită în mai multe dialecte, a căror deosebiri stă în pronunțare.

La 1807, boierii moldoveni cereau împăratului Napoleon I unirea țării lor cu Țara Românească și pentru motivul identității de limbă.

Cazania lui Varlaam Moțoc din 1643 a ajuns în Transilvania la Agrișul Mare.

Se poate spune că limba vorbită în Moldova era aceeași cu cea vorbită în Transilvania și Muntenia, ceea ce și explică circulația intensă a cărților între cele trei provincii.

Nu poate fi vorba deci de două popoare sau de două limbi, ci de o singură realitate etnică, cea românească, exprimată, ca pretutindeni, în variante regionale.

Așa-zisa limbă moldovenească din Basarabia (astăzi Republica Moldova) este în realitate tot limbă română, dar scrisă și azi cu litere chirilice, la care poporul român a renunțat de mai bine de un secol².

„Limba moldovenească era denumirea dată limbii române în Moldova sovietică, denumire folosită și după proclamarea independenței din 1991.

Pe data de 13 martie 2023, Parlamentul Republicii Moldova a hotărât că limba moldovenească nu există și că limba română este limba oficială a Republicii Moldova.

În prezent denumirea de *limbă moldovenească* nu mai există în Constituția Republicii Moldova, fiind denumită limba română.

În republica separatistă Transnistria, limba moldovenească este încă scrisă cu literele chirilice rusești³.

„Un pandant al unității limbii poate fi considerată unitatea toponimiei folosită pe întreg teritoriul locuit de români.

Ca urmare a legăturilor permanente dintre populația din Transilvania și cea din Țara Românească și Moldova (inclusiv Basarabia), există numeroase cazuri de localități, care poartă aceleași denumiri de o parte și de alta a lanțului carpatic.

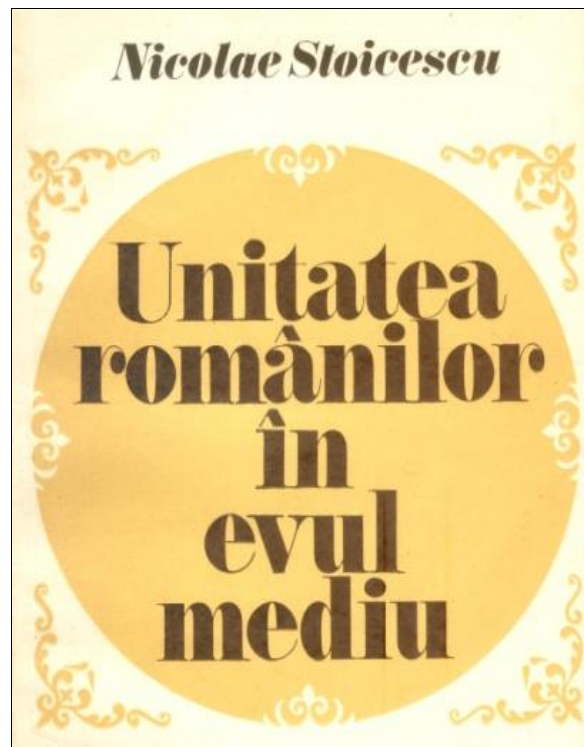

Fig. 2 Coperta volumului Unitatea românilor în evul mediu

Un caz interesant îl oferă regiunea din nordul Gorjului și Țara Hațegului, unde se întâlnesc localități ce poartă aceeași denumire: Hobița. Ohaba, Obârșia, Gureni, Peșteana, Suseni.

Aceste concordanțe toponimice vorbesc nu numai despre revărsările de populație, ci și despre contactele permanente ale celor două populații, contacte care explică asemănările lingvistice.

² Nicolae Stoicescu, *Unitatea românilor în evul mediu*, Ed. Academiei RSR din 1983, pag. 62 - 72

³ Wikipedia, *Limba moldovenească*, pag. 1,2

Din analiza mărturiilor invocate, rezultă că la baza acestei unități a stat unitatea geografică a teritoriului vechii Dacii, unde au locuit, fără întrerupere, urmașii daco-romanilor.

Rezultantă a tuturor acestor aspecte care dovedesc unitatea românilor este conștiința unității de neam, după cum reiese cu claritate din numeroasele mărturii din epocă, această conștiință a fost foarte puternică la poporul român de-a lungul secolelor trecute, constituind baza ideologică a luptei pentru alcătuirea statului unitar⁴.

Unitatea românilor... este o lucrare de mare valoare cu foarte multe informații utile și bine documentată, cu multe citate din diferite lucrări studiate de autor.

1 august 2023

---

⁴ Nicolae Stoicescu, *op. cit.* pag. 176, 177